

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента Ленд'єл-Сяркевич Антоніни Антоніївни на дисертацію **Чжан Вей «Формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у системі неперервної освіти засобами цифрових технологій»**, представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 – Професійна освіта (Теорія і методика професійної освіти).

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Проблема готовності до життя у полікультурному світі, рельєфно окреслена в постановах ООН і ЮНЕСКО, в освітній галузі презентована поняттями «кроскультура», «взаємозалежність етносів», «свідома солідарність». Мистецька освіта, як системний елемент національної культури у структурі гуманітарних цінностей, реалізовує функцію збереження і трансляції інтонаційно-чуттєвого коду, що допомагає людині в національній самоідентифікації. Загальний розвиток людини засобами музичного мистецтва є предметом вивчення педагогіки музичної освіти. У таких смислових орієнтирах кроскультурна компетентність музиканта-педагога стає особистісним і фаховим маркером художньо-педагогічного професіоналізму, актуалізується в музично-педагогічній освіті як України, так й інших держав.

На сучасному етапі ствердження гуманістичних суспільних цінностей та поглиблення освітніх парадигмальних підходів особистісного спрямування особливої уваги потребує науково-теоретичне, методичне й практичне вирішення проблеми формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами цифрових технологій. Це засвідчує актуальність обраної Чжан Вей теми дисертаційного дослідження.

На солідній історико-теоретичній базі в роботі аналізуються вітчизняні та зарубіжні педагогічно значущі підходи до досліджуваної проблеми, встановлюється їх полісуб'єктність та гуманістична природа. Дисертація

розкриває особливості формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у системі неперервної освіти й пропонує науково-обґрунтовану модель формування кроскультурної компетентності студентів засобами цифрових технологій. Запропонована авторкою концепція дослідження представляє собою теоретичну базу для організації навчально-виховного процесу у вищій школі поліетнічних країн.

Говорячи про традиції національного виховання в Китаї, слід згадати імена Конфуція (Кун Цзи), Лао Цзи, Мен-Цзи та інших відомих діячів, чия теорія, філософія і практика виховання знайшли своє продовження у традиціях китайської педагогіки, адже відношення китайців до освіти входить саме до системи найважливіших цінностей, ідеалів, на основі яких організується соціальна практика молодого покоління. Варто зазначити, що пріоритетні стратегічні позиції освіти у китайському суспільстві – це не лише реакція на глобальні виклики сучасності, але й утілення конфуціанської філософської доктрини і національних традицій.

Одним із завдань педагогічної науки як України, так і Китаю є створення умов для виховання й освіти молодого покоління на основі історично сформованих цінностей, зрозумілих і близьких народові й становлять змістову сутність національної ідеї та стратегії кроскультурного виховання. На думку автора, очевидно, що без збереження національної ідентичності проблематичним стає цілісність і незалежність національної держави; з іншого боку, без урахування глобалістичних тенденцій у суспільстві виникає загроза його ізоляції і витіснення на периферію соціально-політичного та економічного життя сучасного світу.

Автор наголошує, що сутність процесу формування кроскультурної компетентності студентів полягає в плеканні вільної, творчої особистості, готової до відстоювання своїх переконань, але водночас толерантною до поглядів інших, здатної до конструктивного вирішення конфліктів; формуванні особистості, яка розуміє і цінує специфіку різних культур і те спільне, що їх об'єднує з рідною культурою, сприймає цілісність світу, усвідомлює особисту

причетність до локального, національного і світового соціуму. Автор у своєму дослідженні переконливо доводить, що формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва є суспільно значущим ресурсом соціокультурного розвитку суспільства, оскільки пропонує шляхи взаєморозуміння між учасниками освітнього процесу.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів

рецензованого дослідження полягають у тому, що: розроблені концептуальні основи процесу творчої самореалізації майбутніх учителів музичного мистецтва, які базуються на досвіді гуманізації освіти та на конструюванні освітнього процесу в контексті діалогу культур (ціннісна спрямованість освіти знаходить вираження в ідеях культуровідповідності, діалогічності, особистісної зорієнтованості, міждисциплінарної інтеграції, посилюючи роль соціокультурного контексту навчального процесу, представляє значущу позицію модернізації професійної підготовки студентів крізь призму міжособистісної та міжкультурної взаємодії); обґрунтована необхідність та розкрита значущість інтегративного підходу до формування кроскультурної компетентності студентів засобами цифрових технологій як важливого чинника розвитку у студентів готовності до реалізації художньо-творчих потенцій (здатностей, здібностей; професійно значущих якостей); поєднуючи інтенсивні та комунікативні стратегії професійного контексту освітнього процесу у ЗВО, інтегративний підхід створює базис для успішної професійної діяльності; забезпечує наскрізне поєднання особистісно-діяльнісного, компетентнісного, діалогічного, культурологічного методологічних підходів у рамках гуманістичної педагогіки; розкрито сутність та структуру поняття «кроскультурна компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва»; розроблена модель формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва (мотиваційно-потребовий, діяльнісний, комунікативний блоки) формування кроскультурної компетентності студентів на комунікативному та соціокультурному рівнях; конгруентна ідентичним рівням творчої самореалізації особистості студента); виявлено педагогічні

умови ефективної реалізації моделі формування кроскультурної компетентності студентів; в рамках запропонованої моделі описано види музичної діяльності, що співвідносяться з етапами формування кроскультурної компетентності, методи музичного навчання, які трансформуються від рецептивно-імітативних через репродуктивні та частково-пошукові до продуктивних і творчих; створено, апробовано та доведено ефективність алгоритму навчально-виховної діяльності з формування кроскультурної компетентності: (*презентація* – введення навчальної інформації; *активізація* – закладення основ професійно зорієнтованого спілкування; *реактивація* – практика професійно зорієнтованого спілкування; *кроскультурна комунікація – контроль* (взаємота самоконтроль).

Теоретична значущість дослідження полягає в тому, що воно відкриває у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва новий напрям наукових пошуків, пов'язаних з теоретико-методичним забезпеченням освітнього процесу у ЗВО, зорієнтованого на становлення здатності студентів до творчої самореалізації; робить внесок у розробку понятійного апарату професійної педагогіки та методичних засад музичного навчання студентів; стає основою для розвитку наукових уявлень про теорію формування готовності студентів мистецьких ЗВО до міжкультурної взаємодії у професійній сфері. Результати дослідження поглиблюють сформульовану в педагогічній науці проблему модернізації підготовки сучасного фахівця, здатного в умовах світу, що динамічно змінюється, до реалізації власних художньо-творчих потенцій на засадах аксіологічності, розширюють можливості прогнозування процесу професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Отримані результати дослідно-експериментальної роботи дозволяють удосконалити підготовку студентів до міжкультурного діалогу завдяки розробленій моделі формування кроскультурної компетентності студентів засобами цифрових технологій; дають змогу на теоретичній основі здійснювати вибір критеріальних підстав для відбору змісту мистецької освіти з

урахуванням специфіки спеціальності; збагачують теорію та методику музичного навчання в рамках реалізації інтегративного підходу, що створює умови для успішного оволодіння студентами кроскультурною компетентністю. Обґрунтування інтегративного підходу до формування кроскультурної компетентності студентів складе основу для систематизації педагогічного знання про сучасні технології професійної освіти, збагатить навчальний процес у ЗВО гуманістичними ідеями.

Достовірність одержаних результатів

досягнута завдяки використанню значної кількості літератури (322 найменування). Цінність роботи полягає в розробці, обґрунтуванні та впровадженні педагогічних умов та моделі формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у системі неперервної освіти. Зважаючи на це можна констатувати, що достовірність отриманих висновків та обґрунтованість запропонованих рекомендацій визначається достатнім використанням наукового та емпіричного матеріалу. Кількість та якість використаних матеріалів, докладність їх аналізу створює передумови для забезпечення достатнього рівня достовірності дисертаційної роботи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Характерним для дисертаційної роботи Чжан Вей, з нашої точки зору, є чіткість і ясність використаного автором відповідного проблематиці наукового тезаурусу. Всі поняття, які у дослідженні відіграють принципову роль, старанно аналізуються і розкриваються, їх тлумачення достатньо аргументоване і підкріплене авторською точкою зору.

Теоретичні здобутки дисертанта щодо моделювання феномена кроскультурної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва органічно екстраполюється на експериментальну роботу. Добре враження справляє надана в роботі педагогічна діагностика. У відповідності до поставленої мети та визначених завдань автором визначено критерії стану

сформованості кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва; визначено змістові особливості рівнів цієї сформованості.

Сукупність визначених критеріїв, показників і рівнів дали змогу авторові визначити стратегію та вихідні положення дослідно-експериментальної роботи. В ході проведення констатувального експерименту дослідник продуктивно використав методи спостереження, опитування, анкетування тощо, розробивши їх діагностичний інструментарій. Коректно оброблені емпіричні дані показали, в основному, низький та середній рівень сформованості кроскультурної компетентності студентів, що, на думку автора, засвідчує слабку ефективність традиційної фахової підготовки у цьому аспекті.

Отже, тема дисертаційного дослідження розкрита, завдання виконано, обґрунтованість і достовірність результатів дисертації підтверджується їх успішною апробацією на міжнародних і вітчизняних конференціях, круглих столах, науково-методичних семінарах, засіданнях кафедри. Проведена Чжан Вей перевірка вірогідності наслідків експериментального дослідження та їхнє впровадження в навчально-виховний процес обумовлюють *практичну значущість* дисертації. Експериментальна робота виявила позитивну динаміку формувальних впливів і підтвердила ефективність запропонованої моделі формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами цифрових технологій.

Оцінка змісту та завершеності дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота складається з трьох розділів. У вступі обґрунтовано актуальність та значущість теми; визначено мету, об'єкт, предмет та завдання дослідження, концептуальні теоретико-методологічні положення; розкрито наукову новизну та теоретичне й практичне значення дослідження; особистий внесок здобувача; подано висновки про впровадження та апробацію результатів дослідження.

Зміст дисертаційного дослідження Чжан Вей засвідчує, що її автор ставив перед собою завдання визначити методичні засади кроскультурної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, розробити та теоретично

обґрунтувати експериментальну модель формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва і перевірити її ефективність в умовах реального навчально-виховного процесу.

Науковий апарат дослідження визначений достатньо кваліфіковано. Структурованість та послідовність викладу змісту дисертаційної роботи Чжан Вей у повній мірі відповідає меті та завданням проведеного дослідження.

Розкриваючи педагогічний потенціал кроскультурної складової фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у системі неперервної освіти, здобувач зосереджується на його методичному аспекті, по ходу міркувань та теоретичних узагальнень додає окремі історичні, культурологічні, суспільно значущі фактори. При цьому дисертант вирішує поставлене завдання крізь призму традицій, ментальності. Цікавим є, на нашу думку, застосування в освітньому процесі ЗВО адаптованого автором сугестивно-програмованого методу навчання, що має цілу низку специфічних особливостей і за інтенсивними характеристиками принципово відрізняється від традиційних екстенсивних методів навчання. Комплекс цих особливостей визначає зміст і методику викладання, а також структуру подачі матеріалу.

Активізація комунікативних умінь і навичок студентів у ході впровадження поетапної моделі вимагала застосування адекватних засобів: візуальних, аудитивних, аудіовізуальних, так як їх впровадження в навчальний процес значно покращує зорове і слухове сприйняття і запам'ятовування студентами мистецького матеріалу у процесі застосування адаптованого автором методу (СКІМ) - сугестокібернетичного інтегрального методу В.Петрусінського.

Досліджуючи проблему формування кроскультурної компетентності студентів у світовому етнічному різноманітті, дисертант зробив ґрунтовний аналіз сучасних теоретичних та методологічних основ проблеми фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Здобувач теоретично обґрунтував доцільність застосування методологічних принципів і підходів до формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного

мистецтва у системі неперервної освіти. Схвальної оцінки заслуговує звернення дисертанта до феномену ідентичності та домінуючої ролі мотивації у формуванні кроскультурної компетентності студентів. Привертає увагу своєю обґрунтованістю система проведення експериментальної частини дослідження, яка забезпечила наукову цінність отриманих результатів. Тривалість, багатоплановість, різноманітність і цілеспрямованість, ретельність обробки з широким використанням методів математичної статистики дали можливість автору дисертаційного дослідження обрати оптимальний, як на наш погляд, шлях раціонального вирішення поставлених завдань дослідження. Результати дослідно-експериментальної роботи вдало і коректно знайшли графічну інтерпретацію на наведених у дисертації діаграмах. Результати формувального експерименту перевірені математико-статистичними методами, їх кількісні показники переконують в ефективності запропонованої моделі. У тексті дисертації наведено багато фактологічного матеріалу, методичних розробок, репертуару тощо. Особливо цікавими, на нашу думку, є описані автором проекти кроскультурного характеру, наприклад «Українська і китайська folk music як складова World music».

Узагальнюючи аналіз дисертації, зазначимо: автором дисертаційної роботи здійснене комплексне теоретико-експериментальне дослідження, спрямоване на подальший розвиток теорії та практики кроскультурної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва засобами цифрових технологій.

Загалом у дисертаційному дослідженні Чжан Вей репрезентована цілісна концепція формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у системі неперервної освіти, яка розгортається в логічній послідовності сходження від абстрактного до конкретного: від висвітлення системного характеру поняття кроскультурної компетентності, через аналіз чинників, механізмів, етапів формування означеної якості, сформованість якої безперечно є важливою складовою здатності випускника до здорової конкуренції на ринку праці.

Не можна обминути і таку позитивну рису роботи, як універсальність розроблених у ній засобів і методів творчого розвитку студентів, що можуть бути плідно використаними у різних формах навчально-виховної роботи.

Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Практичне значення дослідження полягає у вдосконаленні процесу формування кроскультурної компетентності студентів засобами цифрових технологій у єдності з розвитком здатності до творчої самореалізації; в перевірці ефективності застосування інтенсивно-комунікативних стратегій міжкультурної комунікації; у конструюванні моделі формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами цифрових технологій згідно розробленого алгоритму: *презентація – активізація – реактивація – кроскультурна комунікація – контроль* та у визначенні умов її реалізації, що вводять у контекст міжкультурної комунікації у професійній сфері та може бути використана для оновлення змісту навчальних планів та програм.

Основні положення, рекомендації та висновки дослідження можуть бути використані науковцями та музикантами-педагогами в процесі викладання навчальних дисциплін з музичного мистецтва у закладах вищої освіти.

Використання результатів роботи

Основні положення та результати дисертаційного дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка та Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Основні теоретичні положення та висновки дисертації відображено у 11 публікаціях, з них 6 у провідних фахових виданнях з педагогіки України, 1 – у міжнародному виданні, 4 публікацій апробаційного характеру.

Дотримання академічної доброчесності, відповідність анотації основним положенням дисертації

Об'єктивне оцінювання як тексту дисертаційного дослідження, так і його результатів (висновків, пропозицій та рекомендацій) дає підстави стверджувати, що Чжан Вей було дотримано загальні стандарти та вимоги академічної доброчесності. Зокрема, дисертантом відповідним чином оформлені посилання на наукову літературу, аналітичні матеріали та нормативно-правові акти. Крім того, дотримання Чжан Вей етичних стандартів доброчесності підтверджується наявністю висновку, отриманого в результаті проведення науково-технічної експертизи на академічний плагіат. Анотація до поданого дисертаційного дослідження представляє собою коротко й чітко викладену характеристику роботи, відображає мету та новизну дисертації. Зміст анотації не містить інформації, яка була б відсутня у тексті дисертаційного дослідження.

Оцінка змісту й оформлення дисертації

За структурою та змістом дисертація відповідає діючим нормативним документам. У тексті дисертації відображено основні положення, результати і висновки здійсненого Чжан Вей дослідження. Матеріал дисертації викладено логічно, послідовно, доступно для сприйняття, грамотно, науковим стилем мовлення. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. №167), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій».

Дискусійні питання та зауваження

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Чжан Вей у цілому, слід висловити наступні зауваження та побажання:

По-перше, провівши аналіз науково-методичної літератури щодо генерального поняття дослідження «кроскультурна компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва», автор вказує, що проблему особливостей суб'єктів кроскультурних взаємодій розробляли М. Беннет, Р. Стагнер, А. Річ і Д. Мацумото. На нашу думку, варто було б посилити цей перелік сучасними дослідженнями китайських вчених, адже актуальність набуття кроскультурної компетентності майбутніх фахівців не підлягає сумнівам.

По-друге, автором дослідження недостатньо відстежена взаємодія між формуванням досвіду ціннісного ставлення студентів до культурних традицій та формуванням кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

По-третє, у контексті вирішення проблеми формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами цифрових технологій становлять інтерес визначені дисертантом функції кроскультурної компетентності (аксіологічна, нормативна, виховна та регулятивна). На нашу думку, автору варто було ширше висвітлити взаємозв'язки між ними

По-четверте, розглядаючи етапи моделі формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у системі неперервної освіти (адаптаційно-організаційний, аксіологічно-збагачувальний, творчо-узагальнюючий), доцільно було б зупинитися на особливостях підготовки бакалавра та магістра.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК. Рівень викладених у дисертації наукових положень, новизна та аргументованість отриманих результатів дає підстави для висновку, що дисертаційна робота Чжан Вей «Формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у системі неперервної освіти засобами цифрових технологій» повною мірою відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання

старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами), що дає підстави для присудження Чжан Вей наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 – Професійна освіта (Теорія і методика професійної освіти).

Офіційний опонент:

**кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри музичного мистецтва
гуманітарного факультету
Мукачівського державного
університету**

А.А.Ленд'єл-Сяркевич

**Підпис Ленд'єл-Сяркевич А.А. завіряю.
Перший проректор
Мукачівського державного університету,
доктор економічних наук, професор,**

В.В. Гоблик